

פנימיות

מחשבת החסידות לעולם התורה

גיליון 114 • כסלו ה'תשפ"ב

להביט פנימה

מאורעות רבי משמעות עלולים להיתפס כפרטיים ושוליים והדבר תלוי בעיני המתבונן • אל מאחורי הקלעים

לעשות קידוש לבני ביתו, מה שמלמד על גילוי נעלה ביותר.

רבותינו אף ידעו להצביע על כך שאדמו"ר הזקן סבל ייסורים בבית מאסרו במשך נ"ג יום כנגד נ"ג פרקי התניא - ספר היסוד של חסידות חב"ד.

שחרור משמעותי

גם כאשר שוחרר אדמו"ר הזקן מכלאו בכבוד רב, והעלילה התפוגגה, נבע הדבר מכך שלמעלה התבטל הקטרוג, ולכן אין המדובר כאן רק על הצלה ושחרור של צדיק, אלא על יום טוב וחג של שיטת החסידות כולה, כאשר גילוי החסידות קיבל גושפנקא עליונה, והתקבל בשמי מרום כהלכה פסוקה.

מעתה תורת החסידות אינה עוד נחלתם של יחיד סגולה, אלא כל יהודי ויהודי, אפילו נמצא הוא ב"חוצה", הגיע הזמן שמעיינות החסידות יגיעו גם אליו. ולא שיהיה רק כ"קורא בתורה", אלא שחסידות תהיה מובנת בשכל אנושי שגם הוא יוכל להבין עניינים אלווקיים.

בכך נסלל שלב חשוב ומרכזי בדרך אל ביאת המשיח, שביאתו תלויה בהפצת החסידות.

להכריע את הכף

כאשר ניגשים ללמוד חסידות, אפשר לראות עד כמה תורת החסידות מתייחסת להשפעה של כל יהודי פרטי על הכלל. קיום המצווה ולימוד התורה של יהודי, אינו מוגבל בהשפעתו רק אליו ולשכרו בעולם הבא. כל פעולה קדושה שלי או שלך ממשיכה גילויים אלווקיים לעולם כולו.

האמת היא שיש לכך מקור גם בדברי הרמב"ם (אותם ביקש הרבי לפרסם): "צריך כל אדם שיראה... כל העולם חציו זכאי וחציו חייב... עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה". אפילו מעשה דיבור או מחשבה טובה אחת של יהודי, יכול להיות המעשה שיכריע. ובקיצור, אפילו מחשבה של יהודי הוא דבר רב משמעות.

לחיים לחיים!

גוט יום טוב! לשנה טובה

**בלימוד החסידות ובדרכי החסידות
תכתבו ותחתמו!**

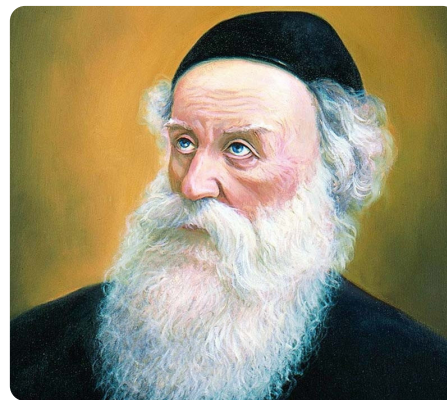
חוצה", ומימיה הטהורים של החסידות שייסד הבעש"ט ישתפכו בראש כל חוצות - עוררה את כוחות הטומאה לקטרוג ולהשטין.

הקטרוג השמימי בשמי רום, מהדהד כאן למטה בצורה של עלילה שפלה ומעצר מסכן חיים בידי גויים ערלי לב.

ביקור בתא הכלא

ומאין לנו לדעת מה התרחש בהיכלות העליונים? כה סיפרו רבותינו:

כאשר היה אדמו"ר הזקן בתא כלאו במבצר הפטרופבלי, באו לבקרו רבותיו מעולם האמת - הבעל שם טוב והרב המגיד.

שאלם האדמו"ר הזקן: למה מגיע לו שישב במאסר ומה תובעים ממנו? השיבו לו רבותיו: נתחזק עליך הקטרוג על שאתה אומר דברי חסידות הרבה ובגילוי.

שאל אותם אדמו"ר הזקן: וכאשר אצא מכאן - האם אפסיק מלומר דברי חסידות? והשיבו לו: כיון שהתחלת אל תפסיק, ואדרבה, לכשתצא תאמר יותר.

כאשר הרבי מלך המשיח סיפר זאת, הוא העיר שמקובל שהתגלותם של הצדיקים הייתה כאשר הם היו מלובשים בגופם הגשמי (וזאת בדומה לרבי יהודה הנשיא שהיה בא לביתו אחרי הסתלקותו

נדמה, כי כל מי שבא באופן קבוע בשערי חב"ד באשר הם, כבר שמע על י"ט כסלו.

אם תשאלו אותו הוא ידע לומר "זהו היום בו יצא בעל התניא ממאסרו", או "י"ט כסלו הוא ראש השנה לחסידות".

אם תשאלו כל ילד חב"די הוא מיד יוכל לספר לכם לפרטי פרטים, על העלילה, ועל המרכבה השחורה, על הגלגל שנשבר והסוס שמת, ועוד ועוד.

אמנם, לעיתים מרוב השקיעה בשלל העובדות היבשות או התוססות, אין שמים לב על העיקר - המשמעות מרחיקת הלכת של מאסר וגאולת אדמו"ר הזקן.

יודעי פשר דבר

משמעותם של המאורעות הוא בדרך כלל מעבר לעובדות השונות ולפרטי המעשה, כי אם נסתכל רק על פרטי המאורעות, אפשר לחשוב שאין בהם דבר מיוחד. הכל תלוי בפרשנות אותה נעניק או יעניקו למאורע, מה שמסוגל להפוך אותו ברגע אחד ממקרה סתמי, לאירוע מכונן.

ומי לנו מומחה בביאור דברי ימי החסידות מאשר רבותינו נשיאינו, אשר שיחותיהם ואמרותיהם הקדושות שופכות זרקור אור בהיר על משמעותם הכבירה של אותם המאורעות, לאותם הימים ולדורות.

אי לכך, בבואנו לחוג את מאורעות חודש הגאולה - חודש כסלו על שלל התאריכים החסידיים שבו, איך אפשר שלא נתבונן מעט פנימה למשמעותם של מאורעות אלה.

מקורה של עלילה

אם בסיפור המוכר כל כך מתחילה העלילה בהלשנה מכוערת ומסוכנת על רבינו הזקן, ללמדנו רבותינו שעלילה זו עדות היא לקטרוג גדול ונורא המתרחש בשמי מרום.

הפצתה וביסוסה של תורת החסידות בדרך חב"ד אותה ייסד אדמו"ר הזקן - ואשר בה תלויה ביאת המשיח, שיבוא כאשר "יפוצו מעיינותיך

יוצא לאור על ידי

מרכז את"ה בארץ הקודש - אור תורת החסידות

ת"ד 18, כפר חב"ד 6084000, טל' 03-5785302 פקס' 0765100470 merkazato@gmail.com
הנהלה: הרב מנחם פרלשטיין, הרב שמואל פרלשטיין עריכה: הרב יוסף אברהם פיזם

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

אבות החסידות

כמה שנים חיו האבות ביחד? וכמה פעמים מוזכרים שלושת האבות באותו פסוק ולפי הסדר? • מה ההבדלים בין לימוד תורה לעבודת המידות? ואיזו גזירה התבטלה במתן תורה? • ומה הקשר של כל זה למועדי חודש כסלו?

אבות החסידות

כאמור, הזמן בתורה בו קוראים על אותם ט"ו השנים הוא בחודש כסלו או בסמוך לו, וחודש כסלו הוא כידוע חודש הקשור במיוחד לגילוי תורת החסידות: הילולת הרב המגיד וגאולת האדמו"ר הזקן ב"ט כסלו, גאולת האדמו"ר האמצעי ב"י כסלו, ויום לידתו והסתלקותו ב"ט כסלו, ועוד. וכן חג החנוכה בו מודים לה' על נס פך השמן, שכידוע "שמן" בתורה רומז לסודות של פנימיות התורה.

והנה דבר פלא הוא, שאבות החסידות הכללית - הבעל שם טוב, המגיד ממעזריטש, והאדמו"ר הזקן, חיו בעולם הזה ביחד ט"ו שנים: הבעש"ט נסתלק בשנת תק"כ, ואילו אדמו"ר הזקן נולד בשנת תק"ה, בדומה לשנים שבהם חיו האבות ביחד, וט"ו השעות שלמדו.

ופלא נוסף הוא שאבות חסידות חב"ד - אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, והאדמו"ר הצמח צדק חיו בעולם הזה ביחד כ"ד שנים: הצמח צדק נולד בשנת תקמ"ט, והאדמו"ר הזקן נסתלק בשנת תקע"ג. וזאת בדומה לכ"ד הפסוקים בהם נזכרים האבות ביחד, וכ"ד השעות בהם היו דבקים בחפצי ה'.

ובביאור הדברים יש לומר, שגילוי החסידות על ידי הבעש"ט והרב המגיד, הייתה על דרך עבודת האבות, באופן שלא נתלבש בעולם, אלא עבודה באופן נעלה וגבוה מאוד, ובעיקר עבודה רוחנית (השייכת לדרגות הנסתרות שבנפש (יראה ואהבה שבתוך הלב והמוח) המכונות בקבלה י"ה בגי' ט"ו).

בהמשך לזה הגיע גילוי תורת החסידות על ידי רבינו הזקן באופן שחודר בהבנה והשגה בשכל האדם, וחודר בפנימיותו ובמידותיו ומברר ומזכך את נפשו ובהמית, באופן שעל ידי זה ניתן לחיות חיי חסידות את כל כ"ד שעות היממה, עד שאפילו בשעת השינה ניכר עליו ש"חסידי ישן". וכך הוא גם לגבי כללות עם ישראל בכל הדורות, שעל ידי תורת חסידות חב"ד ניתן הכח שאור החסידות יחדור גם את החושך של הדור ד"עקבתא דמשיחא".

(נ"פ לקו"ש חל"ה עמ' 101 ואילך)

יצחק עבד את ה' במידת הגבורה והיראה, ואילו יעקב עבד את ה' במידת התפארת והרחמים. החיבור ביניהם במשך ט"ו שנים הוא גם חיבור של עבודת ה' שלהם, אבל זאת רק התחברות רוחנית - בלימוד התורה, כי כאשר נלמד הענין בתורה הרי "אלו ואלו דברי אלוקים חיים", ויש מקום לעניינים ההפוכים זה מזה, וכמו ששכל יכול להכיל ביחד ב' סברות הפכיות מפני שענינו להבין את העניין כפי שהוא מבלי לערב את עצמו. אך בעבודת המידות הקשורה עם מציאות האדם ויחסו אל הזולת, אפשר בפועל או לאהוב או לשנוא את אותו הדבר, אבל לא ניתן לחבר בין שני אופני העבודה, ולכן בעבודת ה' שלהם לא היו האבות ביחד.

מסיבה זו דווקא לימוד התורה ט"ו שעות ביום בא לידי ביטוי ב"ט שנים בפועל שחיו יחד, כי בעת לימוד התורה היה חיבור ביניהם, ואילו עבודתם הנעלית במשך כל כ"ד שעות היממה, לא באה לידי ביטוי בגשמיית העולם אלא בכ"ד פסוקים כפי שהם בתורה, ולא במעשה בפועל, מפני שבמעשה בפועל לכל אחד היה את עבודת ה' המיוחדת לו.

הגזירה מתבטלת

ידוע המדרש שלפני מתן תורה הייתה גזירה - "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם" - דעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים, אבל במתן תורה נתבטלה הגזירה, וניתנה האפשרות לחבר "עליונים" ו"תחתונים" - אלוקות עם גשמיית העולם.

לביטול הגזירה הייתה השפעה גם על עבודת המידות. עבודת ה' שעל ידי לימוד התורה בה מאירה האמת כפי שהיא מצד חכמתו של ה', היא "עליונים" שבאדם, ואילו עבודת המידות הקשורה עם מציאות האדם ורגשותיו, היא ה"תחתונים" שבאדם.

אצל האבות הייתה עדיין הגזירה ולכן היה

פרשת תולדות חלה תמיד בתחילת חודש כסלו או שהיא "שבת מברכים החודש" כסלו.

בפרשה זו מסופר על תחילת חיי יעקב בהיותו "איש תם יושב אהלים". רבנו החיד"א מביא עובדה מעניינת בשם רבי יהודה החסיד, ששלושת האבות חיו יחד בעולם הזה במשך ט"ו שנה [שהרי כשנולד יעקב היה אברהם בן מאה ושישיש], ולמדו תורה ביחד בכל יום ובכל לילה במשך ט"ו שעות.

ב"ספר חסידים" של רבי יהודה החסיד מובאים דברים דומים אך מעט שונים אודות שקידתם בתורה:

דרשו חז"ל "ויקץ יעקב משנתו - ממשנתו", שאפילו בשעת השינה היה עוסק ושונה בתורה, והיינו, שאצל האבות אפילו שעות השינה היו מתוך תורה ותפילה, ו"כל היום וכל הלילה לא היה ליבם פונה מלהרהר אחר חפצי שמים".

הדבר מרומז בכך שבכ"ד פסוקים בתנ"ך נזכרים אברהם יצחק (או ישחק) ויעקב (או ישראל) באותו הפסוק ולפי הסדר, לרמז שכל כ"ד השעות שלהם היו בסדר אחד, שלא היה להם פנאי מחפצי שמים אפילו בחלום.

תורת אבות

האם עסקו האבות בתורה כל היום או רק ט"ו שעות?

החיד"א (בפירושו לספר חסידים) עומד על כך ומתווך שט"ו שעות היו מוקדשות ללימוד תורה, ואילו ט' שעות האחרות "היו מכוונים את ליבם למקום לחשוב ביראתו ורוממותו ואהבתו ודבוקו", כלומר, שעסקו בתפילה כמו חסידים הראשונים שהיו מתפללים תשע שעות.

אבל הדברים צריכים ביאור, כי מכך שבעולם הזה חיו האבות רק ט"ו שנים ביחד, מובן שיש מעלה מיוחדת ב"ט השעות שעסקו בתורה ביחד, לגבי שאר השעות. ואינו מובן מה המעלה המיוחדת של ט"ו השעות של לימוד התורה, על ט' השעות של התפילה, שמעלה זו מתבטאת בכך שראו זה את זה רק ט"ו שנים?

בין תורה לעבודה

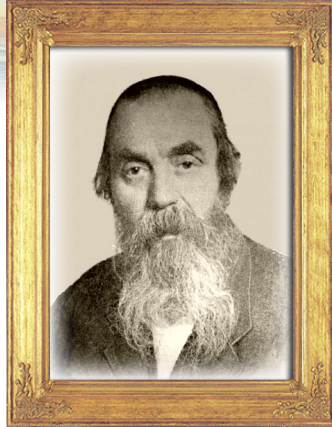
ההסבר על כך הוא:

שלושת האבות מחולקים בעבודת המידות שלהם. אברהם עבד את ה' במידת החסד והאהבה,

להיות נאמן

פנינים מחייו של הגאון החסיד ר' חיים שאול ברוק ע"ה

ה'חזור: "קרב משפחת הסובל מבעיה בריאותית, ביקשני להזכירו לפני הרבי". ר' יואל הבחין בר' שאול שהינו מוטרד מכך והציע לו להעלות זאת ביחידות. ר' שאול הזדעזע: "שם, בפנים, אדבר על גשמיות!?"

(ידוע שחסידים הראשונים, בעת ששהו ביחידות,

לא העזו להעלות עניינים גשמיים על דל שפתותיהם; ומדאיתין להכי, ראוי לציין: באחת מימי הפורים בשנים הראשונות לנשיאות הרבי, באה הצעה מפתיעה מהרבי: ברכה לעשירות למי שיחפוץ בכך!) אלה שהתגברו על הבושה והניפו אצבע, הפכו לעשירים מופלגים. השאר, פשוט התביישו לבקש מהרבי על גשמיות...).

לרוץ כצבי ולפרגן

נאמן לשיטת חב"ד, הלא היא 'עבודה בכח עצמו', תיבל את התוועדויותיו במשלים בעלי מסר, בכך השאיר את עבודת הפענוח והפקת הלכה בידי מאזיניו. הנה דוגמא סמלית:

בחור צעיר הסיח פעם באוזני המשפיע על עייפותו המוראלית וביקש לשמוע דברי עידוד.

בפיו של ר' שאול היה משל מוכן: "רוץ כצבי! דרכו של בעל חי זה היא לגמוע מרחקים בריצה מהירה. ברם, נוכח הדרך הארוכה שלפניו, חש הוא רפיון ומבקש לעצור, לסוב על עקביו. או אז מפנה ראשו לאחור, שואב כח מההישגים שצבר וממשיך בריצתו ביתר שאת... אף אתה", חיך המשפיע: "הבט על הישגיך, על התקדמותך בתורה ובעבודת ה' (בשפה המדוברת: 'פרגן' לעצמך) ותשאב כוחות להמשיך, להתעצם".

'עבודה' מתוך 'ביטול'

הרה"ח ר' יצחק גאנצבורג ע"ה (גיסו של הגה"ח ר' יואל), חניכו מימי תל אביב, מספר על התראותם האחרונה:

ידועה הייתה בקיאותו המופלגה של ר' שאול ב'לקוטי תורה'. באותו ביקור, ביקשתי לספק את סקרנותי משכבר והעזתי לשאול: "כמה פעמים עבר המשפיע על ה'לקוטי תורה'?" ר' שאול חיך בשובבות וענה: "בעוד מספר ימים, אדרש לבית דין של מעלה. בטח כוונתך בשאלה לרוץ לספר לחברה שסיפדוני, ובכן..." כאן החווה בתנועה של ביטול ובכך פטר אותי לשלום...

בשולי הדברים יציין: בכונה לא הושם דגש על למדנותו המופלגה שנודעה לשם, שהרי עיקר עבודת האדם היא (לא הכשרונות שקיבל מלמעלה, אלא) היגיעה האישית. 'עבודה - בכח עצמו' - אמרנו.

לע"נ בתו מרת רחל ב"ר חיים שאול
נלב"ע כ"ד חשוון תשפ"ב

שאונה יודעת גבולות, אכפתיות שאינה מוגבלת במחויבות. מסביב לשעון ממש.

ר' שאול גילה אהבת אמת לתלמידיו ודאג לכל מחסורם, הגשמי כמו הרוחני. במצבים קיצוניים, כאשר נדרשה תגובה תקיפה להתנהגות שאינה הולמת, הורחק בחור ממטבח הישיבה והיה עליו לדאוג למזונותיו בכוחות עצמו. נראה לכם שר' שאול ייתן מנוחה לנפשו נוכח מצוקת רעבוננו של התלמיד? בשקט בשקט מסר סכום כסף לידי הטבחית: "תני לפלוני שיקנה וישביע נפשו, אך שמי בל יוזכר..."

אהבה הדדית

מעניין לציין את התרשמות ההנהלה הרוחנית של הישיבה מהתמסרותו של המשפיע, כפי שבאה לביטוי בדו"ח שנשלח על ידה אל הרבי. כה כתבו: "מהראש ישיבה הרב ברוק, אנו מאוד שבעי רצון, בכל הפרטים... ההתמסרות שלו לכל תלמיד והאכפתיות שלו - הוא אצלו כמו ענין שלו ממש ולא כמו ענין של שכירות ומבלי התחשב בעובדה שאת הכסף המגיע לו אין הוא מקבל... (וכמה מתאים וטבעי ההמשך): אצל התלמידים יש ביטול פנימי כלפיו, המה אוהבים אותו".

הזמנה מעניינת

כיהושע משרת משה, גם כאשר השיא אחד מצאצאיו, לא מר' שאול מהאולה. כשעתיים לפני החופה, התעטף במעילו וקודם שפנה לצאת, היכה על הבימה והכריז: "בתור ידי, הנני מזמין כל אחד ואחד מהבחורים להשתתף בשמחתך; ובאותה נשימה המשיך: "בתור משגיח הנני מודיע: בחור שיצא מהסדר דקה אחת קודם שיסתיים, יסולק מן הישיבה". לידו, לא הייתה סתירה בין שני המשפטים, לשניהם התכוון ברצינות גמורה.

ר' שאול ניהל מחברת בה העלה על הכתב ביאורים בחסידות ששמע מהמשפיעים בימי שבתו בשבת תחכמוני בישיבת 'תומכי תמימים' שבליובאוויטש.

משפט מעניין שהוא כתב: "לא כל מה שחושבים צריך לומר; לא כל מה שאומרים צריך לכתוב; ולא כל מה שכותבים צריך להדפיס".

לדבר על גשמיות?

בעת ששהה בצילא דמהימנותא, הכין עצמו לקראת ה'יחידות' עם הרבי. סמוך לכניסתו, שח באוזני תלמידו הגה"ח הרב ר' יואל כהן,

מקום של כבוד, אשר הושג בעמל נפש, יגיעת נפש ויגיעת בשר, קנה לו המשפיע ר' חיים שאול ברוק בכותל המזרח של ישיבות 'תומכי תמימים'. תלמידיו מתרפקים בערגה על זכרונות מתוקים מאותה אישיות חסידית בעלת המסירות המוחלטת להעמדת צבא של חסידים מקושרים, עובדי ה'.

ואמנם, את כל עיתותיו ומרצו הקדיש ר' שאול לטובת חינוכם של תלמידיו הצעירים, תחילה בתל אביב ולאחר מכן בראשון לציון. למען הדיק, עוד קודם לכן, ברוסיה הסובייטית, תחת מגף הרשע של השלטון האכזר, שעל אף שזיכה בישיבה ב'תפיסה', דבק בדרכו הקדושה - הפצת התורה ללא חת.

התמסרות להכל!

על איזה תחום בישיבה הופקד ר' שאול? על איזה לא. סדר יומו נע במקביל לסדרי הישיבה. בשעת בוקר מוקדמת כבר ניצב על משמרתו ללימוד החסידות. לאורך היום לימד נגלה - גמרא על מפרשיה, ובשעות אחר הצהריים-ערב, שוב חבש את מגבעת המשפיע בחסידות.

אף הצד הגשמי של ניהול הישיבה (שכידוע, גשמיות של יהודי רוחניות היא) עבר תחת שבטו. החל מדאגה לאספקה הנחוצה לניהול המטבח וכלה באיסוף כספים לטובת אחזקתה.

'כשרות' ללא 'גאוה'

בהקשר זה, מספר תלמידו הרה"ח ר' אברהם מייזליש ע"ה: בתקופת הצנע, בה חולק המזון במידה ובמשקל, הגיע לישיבה משלוח של שימורי בשר. יראתו של ר' שאול, שקדמה לחכמתו, דאגה לוודא את כשרות המהודרת של המוצר ורק משהוסרו החששות, עשה את דרכו אל שולחנם של (בני) מלכים. למרות זאת, לא נחה דעתו של אחד הבחורים והוא ביקש לוודא שאכן כשר ונכון הבשר.

תשובתו של המשפיע הייתה חדה וברורה: "השאלה מה קודם אצלך למה - התאוה או הגאוה; אם התאוה קודמת - אכול ללא חשש, אך אם הגאוה קודמת - שב ואל תעשה..."

דאגה מאחורי הקלעים

אך לא רק ב'זאל' (אולם הלימוד) או במטבח. אף בעת השינה, נהג ר' שאול לסייר בחדרים מגוריהם של חניכיו ולוודא שהכיפה מונחת במקומה, ושהמים של נטילת הידיים ניצבים הכן למרגלות המיטה...

המחנך הדגול מיצה בשלימות את תפקידו הנפשי, כפי שהוגדר על ידי הרבי: התמסרות

פנימיות המנהגים

מאת הרב יהודה לייב ויסגלט

אור בחשכה

החושך, וה"גבורות" נמתקות, ולא מסתעף מהם ה"ישות" של הקליפות.

לא ברעש ולא בכח

בכך ניתן לבאר את הטעם לכך, שלא נהגו רבותינו להדליק את הנרות בביתם בפרסום או במנין, ולא הייתה דעתם נוחה מנוכחות מי שאינו מבני המשפחה.

שכן אור נעלה כמו אור החנוכה אינו צריך למלחמה מול הקליפות, המתבטאת ב"רעש", אלא מרוב עוצמתו הפנימית והנעלמת של האור נפעל הכליון של "ישות" הקליפות בדרך ממילא, ולכן אין מקום לרעש, ובדומה לשריפת השמן שהיא במנוחה ובשקט.

פרסומי ניסא

אמנם מאידך, ידוע שבכדי להשלים את החיסרון בפרסום הנס בחוץ כאשר כולם מדליקים בפנים, תיקנו להדליק את נרות החנוכה ברבים ובברכה. וכפי שכתב רבנו הריב"ש "כיון שעתה... מדליק כל אחד בפתח ביתו מבפנים ואין כאן פרסומי ניסא, כי אם לבני ביתו לבד, לזה הנהיגו להדליק בבית הכנסת לקיים פרסומי ניסא...". ומכיוון "שהוא לפרסם הנס בבית הכנסת ברבים, מברכין עליו".

מבצע חנוכה

הרבי מלך המשיח ביקש להוסיף בפרסום הנס ברבים גם אצל אלו הנמצאים ברחוב, ותיקן שבכל מקום שגרים בו יהודים ידליקו במקומות מרכזיים את נרות החנוכה, כמו בבית הכנסת. הרבי אף הוסיף לעורר שיש להכריז שבדומה לבית הכנסת אין יוצאים ידי חובה בהדלקה זו.

הרבי הציע שמלבד ההשתדלות בהדלקה מרכזית ושכל אחד ידליק בביתו, שתהיה חנוכיה גם בפתח חדר הילדים, דבר שיתרום לחינוכם, ויותר בהם רושם כל ימחה.

אורו של משיח

בשנים האחרונות עם ההתפתחות הטכנולוגית, הדלקת הנרות קיבלה פרסום גם באמצעים אלו. הרבי התייחס לכך, ואמר שהתגליות המדעיות מטרותם היא לכבודו של הקב"ה, שהרי בכך מאירים את כל העולם באור הנרות ברגע אחד.

בכך - הוסיף הרבי - על ידי הדלקת נר חנוכה, ובפרט באופן של פרסומי ניסא בכל העולם ממחרים ומזוזים עוד יותר ומביאים בפועל את הגאולה האמיתית והשלמה.

מקורות שבת כא, ב, כב, א, מה, א, וברשי" ותוס' שם. אור זרוע ח"ב, הלכות חנוכה סימן שכב. שו"ת הריב"ש, סי' קיא. שו"ת ורמ"א אורח סי' תרעא, סעי' דה; סי' תרפ, סי'א. שו"ת הרמ"א סי' צה. מטה משה, סי' תתקע"ט, מפי רבו המהרש"ל. דרך מצותיך, מצות נר חנוכה. ערוך השולחן סי' תרעא, סכ"ד. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הרי"ף ח"ד, ע' קפא. ספר השיחות תשי"ז ע' 21. ספר המאמרים מלוקט ח"ב ע' י' ואילך. לקו"ש ח"ה ע' 456. ספר המנהגים חב"ד ע' 71. ספר השיחות חשמי"ז ח"א, ע' 172; חשמי"א ח"א, ע' 162; תנש"א ח"ב, ע' 611; תשנ"ב ח"א, ע' 187 ואילך. תורת מנחם חס"ד, ע' 314. שו"ת דברי יושע ח"א סי' מ. בית אהרן וישראל ג' קס"ד ע' סה; ג' קסה ע' קמא ואילך.

מאיזו סיבה מדליקים את נרות חנוכה בתוך הבית? ומדוע מדליקים בתוך חלל הפתח ומצד שמאל? • מדוע הדליקו בבית רבותינו ללא קהל? ומפני מה מדליקים את נרות בית הכנסת בברכה אם אין איש יוצא בהם ידי חובתו? • ואיך כל זה קשור להתפתחות הטכנולוגית?

זכוכית.

אמנם מכיוון שנאמר בגמרא שיש להדליק בצד שמאל של הפתח, כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, לכן מדליקים בצד שמאל של הפתח, כנגד המזוזה, ובתוך חלל הפתח ממש שאז כל הנרות בתוך ה"טפח הסמוך" לפתח.

ואלה המדייקים להניח בחלון משום פרסום הנס, הנה לפעמים יצא שחרם בהפסדם (א) באם החלון למעלה מכ' אמה, אין היכר לבני רשות הרבים, כי אין העין שולטת למעלה מכ' אמה. (ב) באם המנורה עשויה עם דופן, לא יראו הנרות או לבני רשות הרבים או לבני הבית. ולכן עדיף להם להניח את הנרות ליד הפתח.

בשמאל וברשות הרבים

בחסידות מבוארת מעלת ההדלקה בשמאל הפתח, שהיא זו הפועלת את גילוי אור החנוכה ברשות הרבים:

נס חנוכה היה בעיקר נס רוחני, שהיוונים רצו "להשכיחם תורתך", והיינו, להגביר את חכמת יוון הכפרנית על חכמת התורה, ובהדלקת המנורה בפך של שמן טהור נמשך לעולם אור אלוקי נעלה ביותר שלמעלה לגמרי מהעולם (הנרמז בשמונת הימים של חנוכה כי מספר שמונה הוא למעלה מהעולם שנברא בשבעה ימים), מעין הגילוי שיהיה לעתיד לבוא, ובכך גברה חכמת התורה על חכמת יוון.

וכאשר גברו בית חשמונאי, תיקנו להמשיך את אור התורה ואור החנוכה גם ב"רשות הרבים", כלומר, בעולם הזה - מקום החושך ("משתשקע החמה") והרגשת ה"ישות" (מציאות לעצמה שאינה בטלה לה), הנרמזים ב"רשות הרבים", דהיינו מקום בו מרגישים מציאות של רבים הנפרדים זה מזה ואינם בטלים אל ה' אחד ("רשות היחיד").

וזהו הרמז במאמרם "עד דכליא ריגלא דתרמודאי", כי "תרמוד" אותיות "מורדת", שעל ידי הנרות מתבטלים הקליפות המורדות במלכות שמים.

ולכן מדליקים בשמאל הפתח, המסמל את ענין ה"גבורות" שלמעלה - "שמאל דוחה", שמשם שורש ניקת וחיות הקליפות, החושך וה"ישות", ועל ידי ההדלקה בשמאל נמשכת הארה אלוקית נעלית בשרשם של הקליפות, ומאירה את

מובא בגמרא ש"נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ", כלומר, ליד פתח ביתו הפונה לרשות הרבים מבחוץ. אמנם באם האדם דר בעלייה ואין פתח ביתו פונה לרשות הרבים - "מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים".

אמנם הגמרא מסיימת ש"בשעת הסכנה - מניחה על שלחנו, ודין [=בזה די ויוצא ידי חובתו]". והיינו שבשעת הסכנה שיש גזירת המלכות שלא להדליק נר בכלל או נר חנוכה בפרט, יש להדליק את הנר בתוך הבית.

איש בביתו

ובכל זאת כבר מימי הגאונים מנהג ישראל הוא שמדליקים את נרות החנוכה בתוך הבית, אף אם אין גזירת המלכות או סכנה, וכך גם כותב אדמו"ר הזקן בסידור, ומובא (קצת בשינוי) בספר המנהגים - חב"ד: "מניחים המנורה בעובי המזוזה בחלל פתח החדר".

ובאמת מסופר שהאדמו"ר הרש"ב היה נוהג להדליק את נרות החנוכה אצל הדלת שבין חדר אחד לחדר אחר, כגון בפתח שבין הסלון לבין חדר האוכל.

ובאמת שיש מקום לתמיהה על המנהג, וכפי שכבר כתב חד מן קמאי - ה"אור זרוע": "האידיא [=כיום] דליכא [=שאינן] סכנה לא ידענא מאי טעמא [=איני יודע מה הטעם ש] אין אנו מדליקין בחצירות?"

לכך יש להוסיף ולשאול, למנהגנו מדוע מדליקים בחלל הפתח שבתוך הבית, כאשר בגמרא נאמר שמדליקים או בטפח הסמוך לפתח מבחוץ (ולא נזכר בחלל הפתח), או על אדן החלון, או על השולחן שבבית?

תקנת הפתח

למעשה מעיד הרמ"א בהגותו ל"שו"ע ש"בזמן הזה... כולם מדליקין בפנים ממש", אף על פי שבזמן הרמ"א לא היה חשש סכנה או גזירת המלכות, וחיו שם במנוחה.

ובביאור המנהג הציעו האחרונים כמה טעמים, ומהם, שבשעת הסכנה עקרו חכמים את התקנה להדליק בחוץ, ותיקנו להדליק בפנים, ונשאר הדבר כך מפני: (א) שמא יחזור הדבר לקלקול. (ב) מפני שימי החנוכה הם ימי החורף, שנושבת רוח ויורד גשם, ולא רצו להטריח לעשות מכסה

חושגים וערכים בחסידות

ליקט וערך: הרב מאיר עזר

ביאור קצר של ערכים, פסוקים וביטויים ממאמרי חז"ל על פי החסידות

קבלת עול מלכות שמים

'קבלת עול מלכות שמים' אינה מסתכמת בביטול שהאדם מבטל את עצמו לקיים את הרצון של ה' בפועל. הביטול נרחב יותר – הוא מופנה כלפי מי שמצווה את הרצון. פירוש הדבר שהביטול גורם לאדם לרצות את כל מה שיצווה עליו בעל הרצון, והוא איננו בוחן תחילה את הרצון ורק אחרי שבחן אותו הוא מחליט להתבטל אליו.

גם ב'קבלת עול מלכות שמים' יש רצון ותענוג. אומנם היא מכונה קבלת **עול**, אבל אין פירוש הדבר שהקבלה אינה נעשית מתוך שמחה. השימוש ב**עול** כוונתו למנוע את המחשבה שמא הקבלה נעשית מצד הטעם ודעת (היינו – האדם השיג בשכלו שכך נכון לפעול) ולהבהיר שקיבל עליו עול, להיות עבד, ומכל מקום השלמת רצון האדון, היא עצמה גורמת לו שמחה ותענוג.

שמחת העבד דומה לשמחה של מצווה – האדם שמח שזכה באותו רגע ממש למלא את הרצון העליון.

וכן, אדם פשוט המשלים רצונו של אדם גדול – גם הוא שרוי בשמחה גדולה, לא רק מצד שהשיג את גודל פעולתו וכדומה אלא מעצם השלמת רצונו של האדם הגדול. וכמו חסיד שכותב לרבי מכתב שפעל את רצונו, והרבי כותב לו שגרם נחת רוח וכדומה, הרי שמחתו של החסיד היא לא רק מצד מה שפעל אלא בעצם העובדה שגרם נחת רוח לרבי ובידיעה שרצונו של הרבי הושלם.

ובעומק יותר, השמחה שנגרמת לעבד היא לא רק משום שרצונו של האדון הושלם, אלא משום שהתענוג של האדון הופך להיות התענוג שלו עצמו, מחמת גודל ביטולו לאדון.

ביטול ומסירות הגוף

'מסירות נפש' עניינה מסירת הרצון: האדם מבטל את רצונו מפני רצון הבורא. 'מסירות הגוף' פירושה שהגוף עצמו נמסר לבורא, הן בגשמיות – לעיתים האדם מוסר את גופו למיתה עבור אמונת ה', והן בעבודה הפנימית של זיכרון הגוף.

מסירת הגוף מגיעה למקום גבוה יותר מן המקום שאליו מגיעה מסירות הנפש. מסירות הנפש מגיעה אל האור האלוהי המוגבל, הפנימי; ואילו מסירת הגוף, עד שהוא מתאחד עם אלוהות ממש, מגיעה עד האור הלא מוגבל, המקיף.

ובעבודת ה' – ביטול הגוף איננו ביטולו אל הנשמה (היינו השלטת הנשמה על הגוף, והצבתה כעיקר, ואת הגוף כטפל אליה), אלא הידיעה שהיש הגשמי הוא היש האמיתי, שכן שורש הגוף הוא מהאור המקיף שהוא אור הסובב שאיננו מוגבל. וכיוון שבגוף הגשמי מתגלה האור העצמי, ביטולו בעבודת ה' מביא לגילוי האור המקיף.

בזמן הזה, עיקר גילוי האלוהות הוא על ידי הנשמה, אך הגוף מצד עצמו מסתיר את האלוהות.

ולמעלה בגילויים האלוהיים – "אור ישר" הוא ההמשכה והגילוי האלוהי להתהוות העולמות, בסדר ההשתלשלות מלמעלה למטה; ו"אור חוזר" הוא האור האלוהי – המוחזר מלמעלה למטה – מהמדרגות התחתונות אל העולמות העליונים, על ידי עבודת הנבראים למטה.

מצר הגרון

כפי שבגשמיות, הגרון הוא מקום צר בין הראש לבין הגוף והלב, כך ברוחניות, יש מצר והפסק בין השכל לרגש. מצר הגרון הוא מצב ביניים: היציאה מגדר מהות מוחין (שכל) כבר התרחשה, אך הכניסה לגדר מהות מידות (רגש) טרם הושלמה. אומנם במצר מתחילה ההתהפכות למהות המידות, אבל עדיין אין מדובר במידה בפועל.

בעבודה הרוחנית של היהודי המצר בא לידי ביטוי בפער הזמן שבין ההתבוננות בגדולת ה' ובין התעוררות הרגש שכלל לאהבת ה'. המעבר מהמחשבה על האלוהות כשלעצמה אל המחשבה על הדרך שבה האלוהות מועילה לאדם, היא דרך שלב ביניים: את השלב הזה אי אפשר להגדיר בשם השגה, כי ההשגה מתעלמת, אך גם לא בשם התפעלות רגשית, משום שההתפעלות טרם הגיעה. בשלב זה נעשה השינוי ממהות למהות.

"בכך"

"בכך" פירושו המסקנה השכלית הנגזרת מהלימוד וההשגה, והיא נמצאת בין השכל הטהור כשלעצמו לבין התעוררות הרגש שכלל.

השכל עניינו השגת הדבר (אובייקטיביות), והמידה עניינה הרגש עצמו (סובייקטיביות). השכל דן בעניין מסוים מתוך טעמים וסברות, ולאחר מכן הוא מגיע למסקנה שהדבר טוב עבורו, ואז הוא מתעורר ברגש של האהבה – משיכה והתקרבות לדבר.

המסקנה השכלית שהדבר טוב מתגבשת בתוך השכל, אך בד בבד עם ההשגה, מתחילה בשכל "התפעלות", והיא יורדת אל הלב. בהשפעת אותה התפעלות מוסקת המסקנה שהדבר טוב, לא רק באופן כללי אלא עבורו. זהו "בכך".

לעתיד לבוא הגוף הגשמי יישאר, אך בשל גילוי האור האלוהי המקיף הכללי, יראו שאותו גוף מאוחד בתכלית עם האלוהות.

חנוך ואליהו

בחסידות מובאות דוגמאות לאלו שעבודת השם שלהם פעלה זיכרון מוחלט של הגוף, עד שגופם נעשה גוף אלוהי.

על הפסוק "ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו", מבואר שהפירוש של "ואיננו" הוא שנכלל בבחינת האין האמיתי של עצמות אור אין סוף. ולדרגה זו נתעלה חנוך, על ידי ביטול גופו דווקא, כפי המבואר שעבודתו של חנוך הייתה לתפוך מנעלים, שמרמז ברוחניות העניינים, לעיבוד העור הגס, היינו בירור המציאות הגשמית התחתונה כמו הגוף.

כמו כן גופו של אליהו התאחד לגמרי עם האלוהות עד שעלה "בסערה השמימה". ובעניין זה היה במדרגה גבוהה יותר אף ממשו רבינו: גופו הגשמי של משה לא עלה השמימה, ואילו גופו של אליהו נזדכך כל כך, עד שכאשר עלה (היינו נשמתו עלתה) השמימה, עלה גם הגוף.

אור ישר ואור חוזר

"אור ישר" הוא המשכה מהפנים אל החוץ (למעלה למטה). וכמו רב המשפיע שכל וסברה לתלמידו ומשער כמה הוא יכול ללמוד באופן שהלימוד יתיישב בכלי מוחו, ואת זה מלמדו; כך גם מידת האור שתימשך תיקבע לפי יכולת ה'קליטה'.

"אור חוזר" הוא המשכה בכיוון ההפוך: מן החוץ אל הפנים (למעלה למטה); וכמוהו התלמיד שמחכים את רבו באמצעות השאלות שהוא שואל.

'תענוג של אור ישר' פירושו שאדם מתענג ממשוהו שמחוצה לו, והנפש שלו נמשכת אל הדבר ההוא ונרגעת ממנו מתוך שהיא מרגישה את השלמות שבו.

'תענוג של אור חוזר' הוא תענוג שנגרם לאדם מהכרת דבר שהוא איננו מסוגל להכילו, והתענוג מעורר בו רצון ושאיפה להתקרב אליו עוד ועוד, בדומה לאש שכל הזמן רוצה לעלות ולחזור למקורה.

מקורות: תורה אור פ' וארא, המשך תעריב פרק ט"ב, ש"פ תורה העת"ל. לקוטי תורה שיר השירים. ספר המאמרים תרנ"ז עמ' רעז ואילך.

חב"ד בטהרתה...

ביאור נפלא על פרק ג' בספר התניא קדישא

מהי חב"ד?

המושגים 'חכמה בינה ודעת' מכונים בלשון הקבלה 'ג' מוחין' - שלושת הכוחות המרכיבים יחדיו את מוחו של האדם ואת כח שכלו.

'חב"ד' הוא גם הכינוי המקובל לשיטת אדמו"ר הזקן בחסידות, ומשם גם לכל ההולכים באורחותיו - 'חסידי חב"ד'.

כינוי זה דבק בשיטת אדמו"ר הזקן, לכאורה, בשל המאפיין המייחד אותה על פני השיטות האחרות, אותם הנהיגו חבריו של אדמו"ר הזקן. תלמידיו האחרים של המגיד הגדול ממעוררש:

בעוד שאלו האחרונים שמו דגש גדול על עבודת הלב, ההתעוררות וההתפעלות (יחד עם דביקות והתקשרות לצדיקים, רועי ישראל), צירף אדמו"ר הזקן לכל אלו כהקדמה הכרחית את דרך ההתבוננות וההעמקה בגדולת ה', בתור יסוד לעבודה הפנימית כולה.

התבוננות יסודית

וכפי שהדברים מבוארים בלשונו הזהב, בפרק ג' של תניא:

פי הנה השכל שבנפש המשכלת, שהוא המשכיל כל דבר, נקרא בשם חכמה, ב"ח מ". ובשמוציא בחו אל הפעל (שמתבונן בשכלו להבין דבר לאשורו ולעמקו מתוך איזה דבר חכמה המושכל בשכלו) נקרא בינה. והן הם אב ואם המולידות אהבת ה' ויראתו ופחדו.

פי השכל שבנפש המשכלת, בשמתבונן ומעמיק מאד בגדולת ה', איך הוא מלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה בלא חשיב - נולדה ונתעוררה מדת יראת הרוממות במוחו ומחשבתו לירא ולהתבונן בגדולתו ותבונה שאין לה סוף ותכלית, ופחד ה' בלבד. ושוב יתלהב לבו באהבה עזה כרשפי אש, כחשיקה וחפיצה ותשיקה ונפש שוקקה לגדולת אין סוף ברוך הוא...

השכל מביא אמונה?

גישה זו - שאת יסודותיה קיבל רבינו מרבותי, המגיד ממעזריטש ובנו הקדוש ר' אברהם - התקבלה בתחילה בחשש בקרב אחדים מרועי החסידות.

חששם היה שהעיסוק הגלוי בסתרי תורה יגרום לתוצאות שליליות; היו מהם שחששו שדגש מוגבר על ה'מוחין' והשכל עלול להביא ל'חקרנות' ולפגם באמונה הנאמנה והטהורה; והיו שגם תמהו: הלא יסוד הרע מסוך היטב בדמו של האדם, 'נפש הבהמית' היא המתלבשת בדם האדם להחיות הגוף' (תניא פרק ב'), וכיצד יגבר עליו השכל לבדו?

לימים אמנם, התקבל ספר התניא בקרב מרבית חוגי החסידות כספר היסוד וכמפתח להבנת

החיונית־בהמית.

אלא שבפועל, מתלבשת היא בנפש החיונית, ושניהם יחדיו - בגוף הגשמי, וכך נדרש האדם ליגיעה רבה כדי לגלות את אור הנפש, כוחותיה ולבושיה - בתוך "עיר קטנה זה הגוף" (תניא פ"ט). אך אליבא דאמת, בתוכו של כל יהודי נמצא 'חלק אלוהה ממעל' זה: נפש שנקודתה ותמציתה - הבורא יתברך!

לגלות את הקיים

וכאן מגיע פרק ג', שבו מבאר רבינו את דרך התגלות כוחותיה של הנפש האלוקית: ההתבוננות בגדולת ה' לא נועדה כדי לגלות בנפש רגשות ותחושות חדשים לה, כ"יבוא מן החוץ" - אלא להביא לידי פועל אהבה עזה כרשפי אש ויראת הרוממות - כלומר, את הרגשות הנעלים, המרוממים והעדינים ביותר שיכול יהודי לחוש, הקיימים בנפשו בטבעה ומצידה היא.

[וזו גם הסיבה שבפרק ג' נוקט רבינו כדוגמא דווקא את הרגשות הנעלים ביותר, שאינם בהישג ידו של כל אחד ואחד, כי כאן בא לבאר את מהותה של הנפש האלוקית מצד עצמה ו'בטהרתה'. מה שאין כן כאשר היא מתלבשת בגוף ונפש הבהמית, הרי גילוי נעשה אצל כל איש לפי דרגתו וערכו ואופן עבודתו.

מגיעים לשלימות

ומובן, שכך מגיעה דרכו של הבעש"ט לידי שלימות, כאשר גילוי אור הנשמה ודביקותה לה' יוצא מן הכח אל הפועל, ובצורה של ימיה ומלאה, דווקא דרך חב"ד שבנפש, ש"הן המולידות אהבת ה' ופחדו ויראתו".

העיסוק השכלי וההתבוננות בגדולת ה', מטרותם היא להביא - אצל כל אחד לפום שיעורא דילי' - את נפשו האלוקית לידי גילוי, באהבה ויראה (שהם שני הקווים המרכזיים ב'מידות' הנפש האלוקית), עד כדי ביטול אמיתי ושלם.

החילוק בתוצאות..

הרז"א (ר' זלמן אהרן נ"ע, בנו של אדמו"ר המהר"ש ואחיו של אדמו"ר הרש"ב), גדול היה בתורה ובעל 'מוחין' רחבים מאוד. פעם נשאל: "מהו החילוק בין לימוד החסידות לבין העיסוק בספרי חקירה ופילוסופיה?" והשיב: "החילוק נבחן בתוצאות - כשלומדים חקירה הסוף הוא שפושטים את הטלית קטן, ואילו כשלומדים חסידות הסוף הוא שלובשים גם כובע ואבנט..."

כי מכיוון שהדגש המרכזי בלימוד החסידות איננו במחקר תיאורטי על מציאות ה', אלא עיסוק מתמיד במוח ובלב בהתבוננות בגדולת ה' ובאחדותו הפשוטה - מביא הוא לידי גילוי את כוחותיה של הנפש האלוקית הטבועה בלב היהודי. וכך, מביא דווקא העיסוק ה'שכלי' להתגלות מעיין שופע של אמונה טהורה, תמימות, יראה ואהבה...

'פנימיות התורה' על בוריה (כשגם אחדים שאינם נזקקים לו באופן ישיר נמצאו עוסקים ומתייגעים בדרכי העבודה באופן של 'הבנה').

אבל הדברים עדיין דורשים ביאור: כיצד משתלב העיסוק השכלי, 'דרך החב"ד' אותה מציג רבינו בפרק ג' בתניא ובמקומות רבים נוספים, עם דרכו הכללית של הבעש"ט, המתאפיינת, כך מקובל לומר, ב'גילוי אור הנשמה': שמחה, תפילה בהתעוררות, אהבה, יראה, דביקות - כל אלו מגוניה של התגלות הנשמה הם, והם נראים כסוג אחר מעולם השכל, הקר והמתעמק?

דברי הרמב"ם

ההתעוררות לאהבת ה' ויראתו דרך התבוננות שכלית בגדולת ה' נפסקה להלכה בספרו של מורה הדורות, הרמב"ם (והלכות יסודי התורה, פ"ב ה"א"ב):

האל הנבדק והנורא הזה - מצוה לאהבו וליראה ממנו... ויראה היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהם חכמתו שאין לה ערך ולא כץ - מיד הוא אוהב ומשבח ומפאך ומתאווה תאוה גדולה לידע השם הגדול... וכשמחשב בדברים האלו עצמן, מיד הוא נרתע לאחוריו, וירא ויפחד וידע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה, עומד בדעת קלה מעומת לפני תמים דעות...

הרגש נולד..

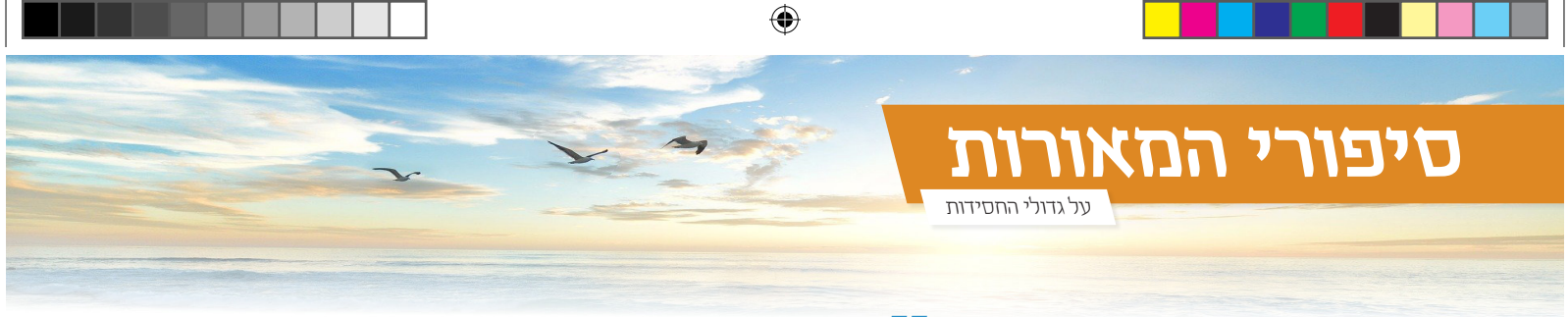
במבט ראשון, נראים דברי רבינו כעולים בקנה אחד ממש עם דבריו של הרמב"ם: ההתבוננות השכלית - מולידה רגש. התהליך הזה הוא מנגנון נפשי שעובד גם בענייני העולם ("המוח שליט על הלב בתולדתו וטבע יצירתו" (תניא פ"ב)), והוא גם צריך להיות מופנה לצד הקדושה.

אך מעיון במהלך דברי רבינו בספר התניא, דומה כי הוא מעניק ל'עבודה' זו משמעות שונה, המשתלבת היטב עם כללות דרכה של החסידות.

מערכת חיים

בשלהי פרק א' מביא רבינו את יסודו של הרב רבינו חיים ויטאל בשער הקדושה, כי "לכל איש ישראל אחד צדיק ואחד רשע יש שתי נשמות", ומבאר, "שהן שתי נפשות". כלומר, שתי מערכות חיים.

ובאותיות פשוטות: הנפש האלוקית, שהיא "חלק אל-ה ממעל" - "ממש" (כפי שמבאר רבינו בפרק ב'), איננה רק 'נשמה', כי אם 'נפש' של ממש, המחיה את הגוף, עם מערכת שכלית משלה ומערכת רגשית משלה, שמצד עצמן הן 'מתפקדות' בצורה מלאה גם אלמלא הנפש

סיפורי המאורות

על גדולי החסידות

פניני הבעש"ט

האיר הבעל שם טוב את הבית האפל של העולם באור אותיות התורה, התפילה והתהילים.

(ספר השיחות תש"ב עמ' קלד-קלח)

שור עם שטריימל

מורנו הבעל שם טוב ישב פעם בסעודה עם התלמידים, והראה להם איך רב, גאון וצדיק, אוכל סעודת שבת לשם שמים - לשם שבת, והוא עצמו נראה בשעת מעשה כמו שור, מפני שאכל בשר שור. בכך הוא הראה להם שהיכן שרצונו של אדם שם הוא נמצא כולו.

כך הדבר באלוקות שהיכן שרצונו של אדם שם הוא נמצא כולו וכך הדבר להיפך. זה שאכל את הבשר הוא עצמו לא ידע שהוא שור, הוא אכל לשם שמים, אף על פי כן הוא היה שור, שכן הרצון שלו היה שם.

חסידות פעלה את ענין ההתבוננות. הרי בכך גופא, להתבונן היכן היה לפני חצי שעה, כשיש לאדם רצון לאלוקות - הרי הוא נמצא שם, ומיד יכול להיות שיהיה שור, שכן היכן שרצונו של אדם שם הוא נמצא כולו.

(ע"פ ספר השיחות תש"ב עמ' יא, יג)

דוגמא של מעלה

הבעל שם טוב והמגיד ממזריטש היו על דרך האבות לפני מתן תורה. עבודת אברהם הייתה על ידי גמילות חסדים, עבודת יצחק - על ידי חפירת בארות, ועבודת יעקב - על ידי המקלות. על דרך זה הייתה התגלותם של הבעל שם טוב והמגיד ממזריטש. הם היו דוגמא של מעלה, כפי שידועים הסיפורים הבעש"טיים.

וכפי הידוע שבעל ה"תולדות" היה הולך יום שלם רגלי אל הבעל שם טוב. בבואו היה מדליק את מקטרתו של הבעל שם טוב, מתפלל וחוזר לביתו בהליכה רגלית במשך יום שלם. כך היה הדבר. לא הבעל שם טוב עשה מכך ענין שלם ולא בעל ה"תולדות" למרות שהיה גאון גדול, בקי בקבלה ובעל עבודה גבוה, אף על פי כן עשה זאת בפשטות, מפני שהכל היה בדוגמא שלמעלה.

(ספר השיחות תש"ב עמ' צו)

קפיצת הדרך

אצל רבינו הזקן היה 'בעל העגלה' בשם שמחה.

בחיי רבינו הזקן שאלו חסידים את שמחה בעל העגלה, אם נסיעותיו עם רבינו הזקן הן על דרך נסיעותיו של הבעל שם טוב - כלומר בקפיצת הדרך - ומיין שמחה לענות.

רק אחרי הסתלקות רבינו הזקן אמר שמחה לחסידים ששאלוהו שאלה זו: "שוטים, מה אתם שואלים? זה היה אצלו בפשיטות". אך בחיי רבינו הזקן לא רצה לספר על כך.

(ספר השיחות תש"ב עמ' קא)

לשם מה הלך בעל ה"תולדות" יום שלם? וממה התלהב הבעש"ט בניגון של דביקות? ומדוע לבש השור שטריימל? • לקט סיפורים על הבעש"ט הקדוש לרגל ראש השנה לחסידות - י"ט כסלו, מתוך שיחותיו של כ"ק האדמו"ר הרי"צ בשנת תש"ב - לפני שמונים שנה

חלונות מיוחדים

שח אדמו"ר הזקן:

"הסבא, הבעל שם טוב נ"ע, הוא אברהם אבינו של חסידות. על אברהם אבינו כתוב שהיה נדיב בממונו, בגופו ובנפשו. אברהם אבינו מסר את נפשו לקרב גם את הפשוט שבפשוטים לאלוקות, וכך עשה גם הסבא הבעל שם טוב נ"ע. גם הוא היה נדיב בממונו, בגופו ובנפשו, ומסר את נפשו כדי לקרב אף את היהודי הפשוט.

על אברהם אבינו כתוב - "עד אברהם היה העולם מתנהג באפילה, בא אברהם התחיל להאיר". עד אברהם אבינו היו גם כן צדיקים גדולים, ברם היו אלה צדיקים של אפילה, אברהם אבינו היה הצדיק הראשון שהתחיל להאיר.

עד לסבא הבעל שם טוב נ"ע היה העולם בבחינת בית אפל. במושבות בני תורה היה אור, ואילו אצל סתם בעלי בתים ויהודים פשוטים בפרט, היה העולם - בית אפל, ובא הסבא הבעל שם טוב והתחיל להאיר.

הסבא הבעל שם טוב נ"ע חצב חלונות בבית האפל של העולם: "אמן" - חלון, "אמן יהא שמיה רבה" - חלון, "ברוך הוא וברוך שמו" - חלון, ובשיטה אמיתית זו שתפילתו ואמירת תהילים של היהודי הפשוט חביב ביותר אצל השי"ת -

התהילים של חוטב העצים

בימי הבעל שם טוב נ"ע, נגזר כיליון על ישוב של יהודים. קרא אליו הבעל שם טוב את ר' מרדכי ור' קהת, חבריו מהצדיקים הנסתרים, כדי להושיב בית דין לחפש עצות איך לבטל את הגזירה. עשה הבעל שם טוב עליית נשמה, ובעלייתו להיכלות העליונים הוא ראה שאת הגזירה אין להשיב.

בהלכו חזרה דרך ההיכלות, והנה רואה הוא בהיכל אחד אור גדול, ונודע לו שזה היכלו של יהודי כפרי שהיה חוטב עצים ובשעת מעשה אומר תהילים, וכך בכל המלאכות שעשה. בדרך זו הוא היה אומר כל יום חמש פעמים את כל ספר התהילים, ואותיות התהילים הן המאירות כל כך. נסע הבעל שם טוב אל אותו יהודי ושאלו: אם היה יודע שבעולם הבא שלו יש בידו להציל ישוב יהודי - האם היה עושה זאת? היהודי הכפרי ענה לו מיד: "אם יש לי עולם הבא, אני מוסר זאת מיד". והגזירה בטלה.

(ע"פ ספר השיחות תש"ב עמ' קמד-קמח)

מקורו של ניגון

הצדיקים הנסתרים ותלמידי מורנו הבעל שם טוב, היו הולכי דרכים הנוודים מעיר לעיר ומכפר לכפר, ובכל מקום בואם היו מתחברים אל האנשים הפשוטים ומדברים במעלותיהם של סוחריו השוק ובעלי מלאכה הפשוטים.

הצדיק הנסתר ר' קהת, תלמידו המובהק של הבעל שם טוב, היה פעם בשוק ביום של יריד והסתובב בין סוחריו השוק, ונתקל בחבורה של סוחריו סוסים שבאו לקנות ולמכור סוסים ובהמות. והנה שומע הוא אחד מהם אומר לחברו: "בתהילים כתוב 'אל תהיו כסוס כפרד אין הבין וגו'', הסוס חושב שנותנים מתג בפיו כדי שלא ישכח על מלאכת האכילה, אבל אתה אל תהיה כך, אלא 'הבין', שכן תבין".

כשסיפר הצדיק ר' קהת לבעל שם טוב מה שראה בהלכו בשוק ועל שיחתם האמורה של שני סוחריו הסוסים, התלהב הבעל שם טוב מאוד בניגון ובדביקות עצומה, וזה המקור והתולדה של "ניגון הדביקות" בו היו רבינו הזקן וכל הרביים הבאים אחריו מתפללים תפילת ערבית בליל ראשון של ראש השנה, בדביקות מסורה ובבכיות קורעות לב, כמי שמבכה מותו של אוהבו הנאמן.

(ספר השיחות תש"ב עמ' ט)

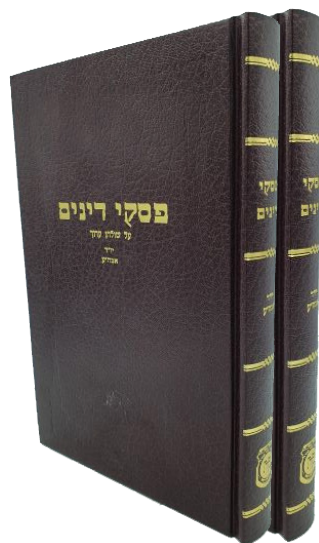

תורת רבותינו נשיאינו

סקירת ספריהם של אדמו"רי חב"ד ליובאוויטש

פסקי דינים

מכ"ק אדמו"ר האמצעי נבג"מ זי"ע (שני חלקים)

אמר כ"ק אדמו"ר מה"מ, שבידוע הוא שמרבותינו נשיאינו, אותם אלו שהיו בהתגלות בחלק הנסתר שבתורה, והסתירו את גדולתם בחלק הנגלה שבתורה, אזי גדולתם בחלק הנגלה שבתורה הייתה בעצם יותר מגדולתם בחלק הנסתר שבתורה.

כ"ק אדמו"ר האמצעי - רבינו דוב בער שניאורי - הינו בנו וממלא מקומו של כ"ק אדמו"ר הזקן - רבינו שניאור זלמן מליאדי, בעל התניא והשולחן ערוך.

ידוע ומפורסם היה בגודל גאונו בתורת החסידות, ולא התפרסמה גדולתו בנגלה שבתורה.

סיפר ה"חוזר" הגאון הגדול הרב יואל כהן ע"ה: "הגאון הראגוטשובי אמר כי הרבי האמצעי ניהן בגאונות גדולה בנגלה לא פחות מאדמו"ר הזקן. כששאלוהו מהיכן יודע הוא זאת, נענה ואמר שמגאונותו העצומה בתורת החסידות, מכיר הוא את טיב גאונו גם בתורת הנגלה."

ואכן ספרי פסקי דינים אלו, של הרבי האמצעי, נותנים ביטוי לגדולתו הענקית גם בחלק הנגלה שבתורה.

'פסקי דינים אדמו"ר האמצעי' הוא ספר המאגד את פסקי ההלכה של אדמו"ר האמצעי על השולחן ערוך. עד כה יצאו שני כרכים מתוך כתבי היד, אך ישנם פסקים נוספים שכתבי היד שלהם אבדו.

החלק הראשון מכיל פסקים ב"שולחן ערוך" חלק יורה דעה, הלכות טרפות. הודפס לראשונה בשנת תשי"ט, והוא מכיל כ-100 עמודים.

וכך כותב כ"ק אדמו"ר מה"מ ב"פתח דבר" להוצאה הראשונה, הנושא את התאריך - מוצאי ש"ק ג' כסלו ה'תשי"ט:

"בזה הננו מוציאים לאור הדפוס בפעם הראשונה, את פסקי דינים לכ"ק אדמו"ר האמצעי, על שולחן ערוך יורה דעה, הלכות טריפות.

לעת עתה, לא נמצא תחת ידי גוף כתב יד קודש מהנ"ל, כי אם העתקה אחת, ולכן אין לתמוה אם לאחר ההגהה המרובה שהשתדלנו בה, ימצא הלומד איזו טעויות.

בכדי להקל על הלומד ומעיין בפסקי דינים הנ"ל הצגנו כאן גם את פנים השולחן ערוך וכן הבאר הגולה.

להעיר אשר אדמו"ר האמצעי וכן אדמו"ר הצמח צדק ערכו פסקי דינים לשולחן ערוך, ומעין זה הם הגהות הצמח צדק על פסקי הרא"ש, ועוד.

- וקרוב לוודאי אשר הנמצא לעת עתה, הוא רק חלק ממה שיצא תחת ידם.

- ובתוכן וסגנון דומה להם הוא גם כן הנמצא מאדמו"ר הזקן על שולחן ערוך יורה דעה, הלכות שחיטה, טרפות, נדה.

ועיין הלכות תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן ריש פרק ב' וריש פרק ג', ובהקדמת אדמו"ר האמצעי לשולחן ערוך אדמו"ר הזקן."

החלק השני עוסק בהלכות גיטין, מתוך חלק אבן העזר. הודפס לראשונה בשנת תשל"ז. חלק זה מכיל כ-180 עמודים.

הספר מסודר על סימני השולחן ערוך וסעיפיו. אדמו"ר האמצעי פותח כל סעיף בהלכה ונימוקה כפי שהיא מופיעה במקור במשנה או בגמרא, משלב בדברים את פירושי המפרשים - רש"י, תוספות ועוד, עובר לפסקי הלכות הראשונים - הרי"ף, הרמב"ם והרא"ש, וממשיך בציטוט דברי הבית יוסף ונושאי כלי השולחן ערוך. לעיתים הדברים הם ציטוט מהמקורות ולעיתים הם שכתוב מקוצר מן המקורות.

בספר "בית רבי" (חלק ב' ע' 36) כותב אשר ישנם פסקים רבים נוספים ביניהם גם על הלכות נדה, אך הם טרם נמצאו עד היום.

הספרים נדפסו על ידי הוצאת הספרים של ליובאוויטש, הוצאת קה"ת.

'דמי חנוכה' נדירים

בשנת תשל"ד הודיע לפתע הרבי שיחלק דמי חנוכה בעצמו. היה זה שנים רבות לפני שהרבי התחיל בחלוקת הדולרים ואירוע כזה היה מאוד נדיר, במיוחד ש'דמי החנוכה' חולקו בפתח חדרו הקדוש של הרבי.

באותה שנה הורה הרבי לצאת ל'מבצע חנוכה' בשטורעם (סערה), וההודעה הייתה שכל אחד מאנ"ש והתמימים שמקבלים על עצמם להשתתף במבצע חנוכה ייגש לקבל 'דמי חנוכה'. למחרת בערב הייתה הפתעה נוספת: הרבי הודיע שכל מי שהשתתף היום ב'מבצע חנוכה' ומקבל על עצמו להשתתף גם מחר יקבל גם הערב 'דמי חנוכה' אלא שצריכים להביא לו פתק מהנהלת צעירי אגודת חב"ד המרכזית שאכן השתתף ב'מבצע חנוכה'.

מייד השתרכו שני תורים גדולים. תור אחד בבית המדרש למטה, כדי לקבל מהרב דוד רסקין ע"ה את הפתק, ותור שני ליד פתח חדרו הקדוש לקבל 'דמי חנוכה'. כדי כך הקפיד הרבי על זה, עד שמי שלא היה לו פתק לא הסכים הרבי לתת לו בשום פנים ואופן. גם חברי המזכירות, הרבנים חודקוב, גרונר וקליין ע"ה, כשניגשו לקבל, שאלם הרבי אם יש להם פתק מהנהלת צעירי אגודת חב"ד, ורק לאחר שהציגו פתק נתן להם הרבי.

בין העוברים באותו ערב היו כמה וכמה שהרבי לא הסכים לתת להם ואמר שזה שייך רק לאלו שהיו ב'מבצע חנוכה' בפועל, והרבי הקפיד על כך בתוקף.

היה, למשל, בין העוברים יהודי חשוב מחסידי סקווירה וכשהרבי שאל אותו אם היה ב'מבצע חנוכה' והשיב בשלילה, אמר לו הרבי שהוא מצטער אבל אינו יכול לתת לו 'דמי חנוכה'. הלה החל לבכות ואמר שהוא זקוק לישועה ולכן הוא מאוד מבקש שהרבי ייתן לו דמי חנוכה. אמר לו הרבי: "ברכה אני יכול לתת לכם - והריקותי לכם ברכה עד בלי די", אבל דמי חנוכה אינני יכול לתת."

אך הלה המשיך להתעקש, למרות התור הארוך שנשרך מאחוריו, ובכה והפציר, ואז אמר לו הרבי: "אינני מבין אותך. אם אתה מאמין בי, עליך להאמין גם כשאני אומר שאי אפשר לתת. אין זה משחק ילדים.. שיהיה חנוכה שמח והקב"ה ימלא משאלות לבבכם למטה מעשרה טפחים ובפועל ממש."

